

Valné shromáždění

Distr.
GENERAL

A/RES/53/144
8. března 1999

Padesáté třetí zasedání
Bod programu 110 b)

USNESENÍ PŘIJATÉ VALNÝM SHROMÁŽDĚNÍM

[ke zprávě třetího výboru (A/53/625/Add.2)]

53/144. Deklarace o právu a odpovědnosti jednotlivců, skupin a orgánů společnosti za prosazování a ochranu všeobecně uznávaných lidských práv a základních svobod

Valné shromáždění,

Potvrzující význam dodržování cílů a zásad Charty Organizace spojených národů pro podporu a ochranu všech lidských práv a základních svobod pro všechny osoby ve všech zemích světa,

berouce na vědomí rezoluci Komise pro lidská práva 1998/7 ze dne 3. dubna 1998,¹ v níž se uvádí, že Komise schválila znění návrhu deklarace o právu a odpovědnosti jednotlivců, skupin a orgánů společnosti za podporu a ochranu všeobecně uznávaných lidských práv a základních svobod,

berouce na vědomí rovněž rezoluci Hospodářské a sociální rady 1998/33 ze dne 30. července 1998, v níž Rada doporučila Valnému shromáždění návrh prohlášení k přijetí,

*Vědomi si významu přijetí návrhu deklarace v souvislosti s padesátým výročím Všeobecné deklarace lidských práv,*²

¹ Viz *Úřední záznamy Hospodářské a sociální rady, 1998, dodatek č. 3 (E/1998/23), kap. II, odd. A.*

² Usnesení 217 A (III).

1. *Přijímá* Deklaraci o právu a odpovědnosti jednotlivců, skupin a společenských orgánů prosazovat a chránit všeobecně uznávaná lidská práva a základní svobody, která je p ř í l o h o u tohoto usnesení;

2. *vyzývá* vlády, agentury a organizace systému OSN a mezivládní a nevládní organizace, aby zintenzivnily své úsilí o šíření Deklarace a o podporu jejího všeobecného respektování a porozumění, a žádá generálního tajemníka, aby text Deklarace zařadil do příštího vydání publikace o *lidských právech: A Compilation of International Instruments*.

85. plenární zasedání
9. prosince 1998

PŘÍLOHA

Deklarace o právu a odpovědnosti jednotlivců, skupin a orgánů společnosti za prosazování a ochranu všeobecně uznávaných lidských práv a základních svobod

Valné shromáždění,

Potvrzující význam dodržování cílů a zásad Charty Organizace spojených národů pro podporu a ochranu všech lidských práv a základních svobod pro všechny osoby ve všech zemích světa,

Potvrzující rovněž význam Všeobecné deklarace lidských práv² a Mezinárodních paktů o lidských právech³ jako základních prvků mezinárodního úsilí o podporu všeobecného dodržování a respektování lidských práv a základních svobod a význam dalších nástrojů v oblasti lidských práv přijatých v rámci systému OSN, jakož i nástrojů na regionální úrovni,

Zdůrazňující, že všichni členové mezinárodního společenství plní společně i jednotlivě svůj slavnostní závazek podporovat a prosazovat dodržování lidských práv a základních svobod pro všechny bez jakéhokoli rozlišování, včetně rozlišování na základě rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení, a znovu potvrzující zvláštní význam dosažení mezinárodní spolupráce pro plnění tohoto závazku podle Charty,

uznávající důležitou úlohu mezinárodní spolupráce a cennou práci jednotlivců, skupin a sdružení, která přispívá k účinnému odstranění veškerého porušování lidských práv a základních svobod národů a jednotlivců, včetně masového, zjevného nebo systematického porušování, jako je porušování v důsledku apartheidu, všech forem rasové diskriminace, kolonialismu, cizí nadvlády nebo okupace, agrese nebo ohrožení národní suverenity, národní jednoty nebo územní celistvosti a z odmítání uznat právo národů na sebeurčení a právo každého národa na plnou suverenitu nad svým bohatstvím a přírodními zdroji,

³ Rezoluce 2200 A (XXI), příloha.

Uznávajíce vztah mezi mezinárodním mírem a bezpečností a uplatňováním lidských práv a základních svobod a vědomi si toho, že neexistence mezinárodního míru a bezpečnosti neospravedlňuje nedodržování těchto práv,

Znovu opakující, že všechna lidská práva a základní svobody jsou univerzální, nedělitelné, vzájemně závislé a provázané a měly by být podporovány a uplatňovány spravedlivým a rovnocenným způsobem, aniž by bylo dotčeno uplatňování jednotlivých práv a svobod,

Zdůrazňuje, že hlavní odpovědnost a povinnost podporovat a chránit lidská práva a základní svobody leží na státu,

Uznáváme právo a odpovědnost jednotlivců, skupin a sdružení podporovat dodržování lidských práv a základních svobod na vnitrostátní a mezinárodní úrovni a posilovat jejich znalost,

Prohlašuje:

Článek 1

Každý má právo sám i společně s ostatními prosazovat a usilovat o ochranu a uskutečňování lidských práv a základních svobod na vnitrostátní i mezinárodní úrovni.

Článek 2

1. Každý stát má prvořadou odpovědnost a povinnost chránit, podporovat a uplatňovat všechna lidská práva a základní svobody, *mimo jiné* tím, že přijme taková opatření, která jsou nezbytná k vytvoření všech podmínek v sociální, hospodářské, politické a jiné oblasti, jakož i právních záruk potřebných k tomu, aby všechny osoby pod jeho jurisdikcí mohly jednotlivě i ve spojení s jinými osobami v praxi využívat všech těchto práv a svobod.

2. Každý stát přijme taková legislativní, správní a jiná opatření, která budou nezbytná k zajištění účinného zaručení práv a svobod uvedených v této deklaraci.

Článek 3

Vnitrostátní právo, které je v souladu s Chartou Organizace spojených národů a dalšími mezinárodními závazky státu v oblasti lidských práv a základních svobod, je právním rámcem, v němž by měla být lidská práva a základní svobody uplatňovány a užívány a v němž by měly být prováděny všechny činnosti uvedené v této deklaraci na podporu, ochranu a účinné uplatňování těchto práv a svobod.

Článek 4

Žádné ustanovení této deklarace nesmí být vykládáno tak, že narušuje nebo popírá cíle a zásady Charty Organizace spojených národů nebo že omezuje nebo se odchyluje od ustanovení Charty Organizace spojených národů.

³Všeobecná deklarace lidských práv,² Mezinárodní pakty o lidských právech a další mezinárodní nástroje a závazky platné v této oblasti.

Článek 5

Za účelem podpory a ochrany lidských práv a základních svobod má každý právo, a to jak jednotlivě, tak ve spojení s ostatními, na vnitrostátní i mezinárodní úrovni:

- (a) Pokojně se sejít nebo shromáždit;
- (b) Zakládat nevládní organizace, sdružení nebo skupiny, vstupovat do nich a účastnit se jejich činnosti;
- (c) komunikace s nevládními nebo mezivládními organizacemi.

Článek 6

Každý má právo, ať už individuálně, nebo ve spojení s ostatními:

(a) Znat, vyhledávat, získávat, přijímat a uchovávat informace o všech lidských právech a základních svobodách, včetně přístupu k informacím o tom, jak jsou tato práva a svobody uplatňovány ve vnitrostátních právních, soudních nebo správních systémech;

(b) Jak je stanoveno v lidských právech a dalších platných mezinárodních dokumentech, svobodně zveřejňovat, předávat nebo šířit ostatním názory, informace a poznatky o všech lidských právech a základních svobodách;

(c) Studovat, diskutovat, formulovat a zastávat názory na dodržování všech lidských práv a základních svobod v praxi a prostřednictvím těchto a dalších vhodných prostředků upozorňovat veřejnost na tyto záležitosti.

Článek 7

Každý má právo samostatně i ve spolupráci s ostatními rozvíjet a diskutovat o nových myšlenkách a zásadách lidských práv a zasazovat se o jejich přijetí.

Článek 8

1. Každý má právo na to, aby se sám nebo společně s jinými účinně a nediskriminačním způsobem podílel na správě své země a na správě veřejných záležitostí.

2. To mimo jiné zahrnuje právo jednotlivě i ve spojení s jinými osobami předkládat vládním orgánům, agenturám a organizacím zabývajícím se veřejnými záležitostmi kritiku a návrhy na zlepšení.

jejich fungování a upozorňovat na všechny aspekty jejich práce, které mohou bránit nebo ztěžovat prosazování, ochranu a uplatňování lidských práv a základních svobod.

Článek 9

1. Při výkonu lidských práv a základních svobod, včetně podpory a ochrany lidských práv, jak je uvedeno v této deklaraci, má každý právo, ať už individuálně nebo společně s jinými, na účinnou právní ochranu a na ochranu v případě porušení těchto práv.

2. Za tímto účelem má každý, jehož práva nebo svobody byly údajně porušeny, právo osobně nebo prostřednictvím zákonného zástupce podat stížnost k nezávislému, nestrannému a příslušnému soudnímu nebo jinému orgánu zřízenému zákonem a dosáhnout od tohoto orgánu rozhodnutí v souladu se zákonem, kterým bude poskytnuta náprava, včetně případného odškodnění, pokud došlo k porušení práv nebo svobod této osoby, jakož i výkonu případného rozhodnutí a nálezu, a to vše bez zbytečného odkladu.

3. Za stejným účelem má každý jednotlivě i ve spojení s ostatními *mimo jiné* právo:

(a) Stěžovat si na politiku a činnost jednotlivých úředníků a státních orgánů v souvislosti s porušováním lidských práv a základních svobod, a to peticí nebo jiným vhodným způsobem, u příslušných vnitrostátních soudních, správních nebo zákonodárných orgánů nebo u jiného příslušného orgánu s t a n o v e n é h o právním řádem státu, který by měl o stížnosti rozhodnout bez zbytečného odkladu;

(b) účastnit se veřejných slyšení, řízení a soudních procesů, aby si mohl vytvořit názor na jejich soulad s vnitrostátními právními předpisy a platnými mezinárodními závazky a povinnostmi;

(c) Nabízet a poskytovat odborně kvalifikovanou právní pomoc nebo jiné relevantní poradenství a pomoc při obraně lidských práv a základních svobod.

4. Za stejným účelem a v souladu s platnými mezinárodními nástroji a postupy má každý jednotlivě i společně s ostatními právo na neomezený přístup k mezinárodním orgánům s obecnou nebo zvláštní pravomocí přijímat a projednávat sdělení týkající se lidských práv a základních svobod a na komunikaci s nimi.

5. Stát provede rychlé a nestranné vyšetřování nebo zajistí, aby se vyšetřování uskutečnilo, kdykoli existuje důvodné podezření, že na území spadajícím pod jeho jurisdikci došlo k porušení lidských práv a základních svobod.

Článek 10

Nikdo se nesmí podílet svým jednáním nebo opomenutím, pokud se to vyžaduje, na porušování lidských práv a základních svobod a nikdo nesmí být trestán nebo vystaven jakémukoli nepříznivému opatření za to, že tak odmítne učinit.

Článek 11

Každý má právo na zákonný výkon svého zaměstnání nebo povolání, a to jak jednotlivě, tak společně s jinými. Každý, kdo může v důsledku svého povolání ovlivnit lidskou důstojnost, lidská práva a základní svobody jiných osob, by měl tato práva a svobody respektovat a dodržovat příslušné vnitrostátní a mezinárodní normy profesního a odborného chování nebo etiky.

Článek 12

1. Každý má právo účastnit se individuálně nebo společně s ostatními pokojných aktivit proti porušování lidských práv a základních svobod.
2. Stát přijme veškerá nezbytná opatření, aby zajistil ochranu každého jednotlivce i ostatních osob před jakýmkoli násilím, výhrůžkami, odvetou, faktickou nebo *právní* nepříznivou diskriminací, nátlakem nebo jakýmkoli jiným svévolným jednáním v důsledku oprávněného výkonu práv uvedených v této deklaraci ze strany příslušných orgánů.
3. V této souvislosti má každý právo na účinnou ochranu podle vnitrostátního práva, a to jak jednotlivě, tak společně s ostatními, když pokojnými prostředky reaguje na činnosti a činy, včetně nečinnosti, přičitatelné státům, které vedou k porušování lidských práv a základních svobod, nebo proti nim vystupuje, jakož i proti násilným činům páchaným skupinami nebo jednotlivci, které se dotýkají uplatňování lidských práv a základních svobod.

Článek 13

V s o u l a d u s článkem 3 této deklarace má každý právo sám nebo společně s jinými získávat, přijímat a využívat prostředky za výslovným účelem podpory a ochrany lidských práv a základních svobod pokojnými prostředky.

Článek 14

1. Stát je povinen přijmout legislativní, soudní, správní nebo jiná vhodná opatření na podporu toho, aby všechny osoby spadající pod jeho jurisdikci chápaly svá občanská, politická, hospodářská, sociální a kulturní práva.
2. Tato opatření zahrnují *mimo jiné*:
 - (a) Zveřejnění a široká dostupnost vnitrostátních zákonů a předpisů a platných základních mezinárodních nástrojů v oblasti lidských práv;
 - (b) Plný a rovný přístup k mezinárodním dokumentům v oblasti lidských práv, včetně pravidelných zpráv státu orgánům zřízeným mezinárodními smlouvami o lidských právech, jichž je smluvní stranou, jakož i souhrnných záznamů z jednání a oficiálních zpráv těchto orgánů.
3. Stát zajistí a případně podpoří vytvoření a rozvoj dalších nezávislých vnitrostátních institucí pro prosazování a ochranu lidských práv a základních svobod.

na všech územích spadajících do její pravomoci, ať už se jedná o ombudsmany, komise pro lidská práva nebo jiné formy vnitrostátních institucí.

Článek 15

Stát je povinen podporovat a usnadňovat výuku lidských práv a základních svobod na všech úrovních vzdělávání a zajistit, aby všichni, kdo jsou odpovědní za vzdělávání právníků, příslušníků donucovacích orgánů, příslušníků ozbrojených sil a veřejných činitelů, zahrnuli do svých vzdělávacích programů vhodné prvky výuky lidských práv.

Článek 16

Jednotlivci, nevládní organizace a příslušné instituce mají důležitou úlohu přispívat k lepší informovanosti veřejnosti o otázkách týkajících se všech lidských práv a základních svobod prostřednictvím činností, jako je vzdělávání, odborná příprava a výzkum v těchto oblastech, s cílem dále posilovat *mimo jiné* porozumění, toleranci, mír a přátelské vztahy mezi národy a mezi všemi rasovými a náboženskými skupinami, s ohledem na různé prostředí společností a komunit, v nichž vykonávají svou činnost.

Článek 17

Při výkonu práv a svobod uvedených v této deklaraci podléhá každý, jednající samostatně nebo společně s jinými, pouze takovým omezením, která jsou v souladu s platnými mezinárodními závazky a jsou stanovena zákonem výhradně za účelem zajištění náležitého uznání a respektování práv a svobod jiných a splnění spravedlivých požadavků morálky, veřejného pořádku a obecného blaha v demokratické společnosti.

Článek 18

1. Každý má povinnosti vůči společenství a v rámci společenství, v němž jedině je možný svobodný a plný rozvoj jeho osobnosti.
2. Jednotlivci, skupiny, instituce a nevládní organizace hrají důležitou roli a nesou odpovědnost za ochranu demokracie, podporu lidských práv a základních svobod a přispívají k podpoře a rozvoji demokratických společností, institucí a procesů.
3. Jednotlivci, skupiny, instituce a nevládní organizace mají rovněž důležitou úlohu a odpovědnost za to, že podle potřeby přispívají k prosazování práva každého člověka na sociální a mezinárodní řád, v němž lze plně realizovat práva a svobody stanovené ve Všeobecné deklaraci lidských práv a dalších nástrojích v oblasti lidských práv.

Článek 19

Žádné ustanovení této deklarace nesmí být vykládáno tak, že by jednotlivci, skupině nebo orgánu společnosti nebo státu dávalo právo vyvíjet jakoukoli činnost nebo činit jakékoliv úkony směřující ke zničení práv a svobod uvedených v této deklaraci.

Článek 20

Žádné ustanovení této deklarace nesmí být vykládáno tak, že umožňuje státům podporovat a propagovat činnosti jednotlivců, skupin jednotlivců, institucí nebo nevládních organizací, které jsou v rozporu s ustanoveními Charty Organizace spojených národů.